

Beleidsplan 2017-2021

Onze missie

AWN verenigt belangstellenden in de archeologie, archeologiebeoefenaars en archeologievrijwilligers¹. Wij willen archeologie, als bron van kennis over ons verleden, laten leven in het heden en behouden voor de toekomst. Dit doen AWN-leden door het uitvoeren van drie kernfuncties:

1. bijdragen aan de kennis over archeologie;
2. uitdragen van die kennis en het bevorderen van publieke betrokkenheid;
3. belangenbehartiging voor het archeologisch erfgoed.

AWN'ers zorgen voor verrijking van de archeologische kennis en versterking van het maatschappelijk draagvlak. Dat doen we aanvullend op en in samenwerking met overheden en dan met name gemeenten, professionele archeologen en andere erfgoedorganisaties.

Deze in 2011 geformuleerde missie is nog onverminderd van kracht en verwoordt nog immer onze maatschappelijke functie, als schakel tussen archeologie en publiek en tussen archeologie en beleid. AWN is echter ook een belangenorganisatie voor archeologiebelangstellenden, beoefenaars en vrijwilligers. Een AWN-lidmaatschap moet voor deze drie groepen aantrekkelijk zijn en meerwaarde hebben voor de leden zelf. Daar wil het landelijk bestuur de komende jaren meer expliciet aandacht aan besteden.

Beleidsdoelen landelijk bestuur 2017-2021

Het landelijk bestuur, afdelingsbesturen en leden zijn gezamenlijk de uitvoerders van deze missie. Afdelingen bepalen binnen hun regio hun eigen beleidsdoelen en prioriteiten. Het is de taak van het landelijk bestuur voorwaarden te scheppen voor een zo goed en breed mogelijke uitvoering.

De komende jaren gaat het landelijk bestuur zich op zeven doelen richten met als beoogde resultaten:

- a. de mogelijkheden voor archeologisch onderzoek (kernfunctie 1) zijn verbreed en versterkt;
- b. leden en afdelingsbesturen krijgen de door hen gewenste ondersteuning voor kernfunctie 2;
- c. leden en afdelingsbesturen krijgen de door hen gewenste ondersteuning voor kernfunctie 3;
- d. ledenwerving en behoud van leden zijn versterkt;
- e. AWN heeft lokaal, regionaal en landelijk goede lijnen met andere erfgoedorganisaties;
- f. de organisatiestructuur is samen met de afdelingen kritisch bekeken en waar wenselijk aangepast om onze missie zo goed mogelijk te bereiken;
- g. de beleidsdoelen zijn in evenwicht met de financiële mogelijkheden.

Onze koers verandert niet, we behouden wat we reeds goed doen met een aantal nieuwe accenten.

We geven eerst een toelichting op onze missie en gekozen doelen en werken daarna per beleidsdoel uit wat we reeds realiseren en wat we meer of anders gaan doen (nieuwe accenten).

---

¹ Deze begrippen ontleen we aan het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau: *Gisteren vandaag. Erfgoedbelangstelling en erfgoedbeoefening*. Den Haag, april 2015.

Erfgoedbelangstellenden zijn mensen die in erfgoed geïnteresseerd zijn en daar via de media en (fysiek) bezoek mee in aanraking komen. Erfgoedbeoefenaars zijn degenen die in hun vrije tijd inhoudelijk met erfgoed in de weer zijn. De term amateur doet te kort aan de kennis, vakbekwaamheid en verantwoordelijkheid die de archeologiebeoefenaar dient te hebben. Dergelijk eisen worden niet aan amateurs gesteld, vergelijk bv. amateurkunst en amateursport. Vrijwilligers zijn mensen die bestuurlijke en uitvoerende taken verrichten t.b.v. instellingen, verenigingen en evenementen. Archeologiebeoefening en vrijwilligerswerk zullen voor onze leden veelal samengaan. We gebruiken beide termen, afhankelijk van de context.

Toelichting op missie en beleidsdoelen

AWN is ontstaan als vereniging van amateurarcheologen of in de huidige terminologie archeologiebeoefenaars: mensen die zelf actief met archeologie bezig zijn. Zelf archeologisch onderzoek doen is voor veel leden nog steeds de grootste drijfveer. Uit de ronde langs de afdelingen ter voorbereiding van dit beleidsplan spreekt dit duidelijk.

Alle drie de kerntaken uit onze missie hebben draagvlak, maar 'gezamenlijke archeologiebeoefening' staat voor de meeste afdelingen centraal. Mensen worden lid van AWN omdat ze geïnteresseerd zijn in onderzoek naar het verleden. Daar willen ze kennis van nemen en er zelf actief aan meedoen (kernfunctie 1). Belangrijke partners, zoals organisaties van beroepsarcheologen en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) hechten, zo blijkt uit de gesprekken met hen, vooral waarde aan onze rol als belangenbehartiger (kernfunctie 3) en het versterken van het maatschappelijk draagvlak (kernfunctie 2). Zij hebben veel waardering voor de wijze waarop AWN die twee functies de afgelopen jaren heeft vervuld.

Deze kernfuncties zien we niet als concurrerend met elkaar maar aanvullend. Dat vraagt van afdelingen een brede inzet en leden zullen daar uiteenlopend in participeren. Leden verschillen in belangstelling, kwaliteiten en beschikbare tijd. Binnen een afdeling zou een goede mix tot stand moeten komen van leden die zich voor bepaalde functies willen inzetten.

De belangrijkste vraag voor de komende jaren is: kunnen we onze ambitie - alle drie de kernfuncties vervullen - wel waarmaken? Kunnen we dat gezien het aantal actieve leden en gezien onze positie in het archeologisch veld?

Een opvallende tendens in de afgelopen jaren is dat onze activiteiten, bij alle drie de kernfuncties, voor een belangrijk deel plaatsvinden samen met of zelfs ten dienste van andere organisaties. AWN-leden assisteren bedrijven, gemeentelijke diensten en depots. Het landelijk bestuur en afdelingen sluiten aan bij landelijke projecten voor educatie en publieksbereik zoals ArcheoHotspots, de Maand van de Geschiedenis, de Nationale Archeologiedagen en Romeinen Nu. Bij belangenbehartiging werken we zowel landelijk als regionaal graag samen met andere erfgoed- en natuurorganisaties. Dat alles biedt kansen die we graag benutten.

Daarnaast willen we, met name voor kernfunctie 1 (bijdragen aan archeologische kennis), proactief eigen activiteiten ondernemen.

Bij de uitwerking van de beleidsdoelen zullen we steeds kijken naar de kansen voor eigen initiatieven en de mogelijkheden die samenwerking met anderen biedt.

Verschillende afdelingen geven aan eigenlijk te weinig actieve leden te hebben om alle activiteiten ook te kunnen realiseren. Bestuursleden zijn moeilijk te vinden. Bestuursleden moeten daarom lang aanblijven en verliezen dan soms aan elan.

Het landelijk bestuur kan die knelpunten (weinig actieve leden en het moeilijk vervullen van bestuursfuncties) niet eenvoudig wegnemen. Deze signalen van afdelingen zijn ook niet nieuw. In het beleid voor de komende jaren gaan we wel meer attent zijn op wat we wel kunnen doen. Ledenwerving en daarmee verjonging en nieuw elan blijft een speerpunt voor de komende jaren (beleidsdoel d). En afdelingsbesturen worden meer ondersteund door verspreiding van goede voorbeelden en hulpmiddelen (beleidsdoelen a, b en c).

Uitwerken beleidsdoelen

Beleidsdoel a   *Verbreiding en versterking van de mogelijkheden voor archeologisch onderzoek door vrijwilligers*

De basis van AWN is de actieve groep archeologiebeoefenaars. Zij willen zelf archeologisch onderzoek doen en het liefst opgraven. Omdat opgraven minder mogelijk is, zeker zelfstandig opgraven, komen andere vormen van onderzoek meer centraal te staan. Daarnaast zijn leden nog altijd zeer actief bij vondstverwerking van nieuw en oud onderzoek bij archeologische bedrijven, gemeentelijke diensten en depots en helpen zij mee bij veldonderzoek.

Voor het verbreden en versterken van de onderzoeksmogelijkheden van vrijwilligers stellen we drie subdoelen:

- a1   afdelingen zijn meer in staat eigen projecten uit te voeren;*
- a2   de positie van vrijwilligers bij archeologisch onderzoek is versterkt;*
- a3   de deskundigheid van leden voor archeologisch onderzoek is toegenomen.*

a1   *Eigen onderzoeksprojecten*

Wat doen we reeds

Het accent voor eigen onderzoek ligt nu bij het uitwerken van oud onderzoek en collecties. Verder vinden veldverkenning, waarnemingen bij graafwerkzaamheden en waarnemingen door de LWAOW op waterbodems regelmatig plaats. Jaarlijks worden ook nog wel op beperkte schaal eigen opgravingen gedaan. Daarnaast hebben afdelingen diverse nieuwe terreinen aangeboord, zoals bouwhistorisch onderzoek, veldinventarisaties, landschaps- en geofysisch onderzoek. Afdelingen blijken hiervoor hun eigen 'niche', per regio, te vinden. Opvallend is hoe verschillend die invulling is.

Landelijk proberen we nieuwe onderzoeksgebieden te verbinden, zoals met de nu in oprichting zijnde Werkgroep Conflictarcheologie of onderzoek naar werkkampen uit de Tweede Wereldoorlog.

Nieuwe accenten

Het is op de eerste plaats aan de afdelingen zelf de mogelijkheden voor archeologiebeoefening te onderkennen en actief op te zoeken. Het landelijk bestuur gaat afdelingen stimuleren en steunen bij het zelf proactief opzetten van eigen onderzoeksprojecten. Afdelingen kunnen bijvoorbeeld zelf onderwerpen selecteren uit depotcollecties en onderzoeksrapporten die nader uitgewerkt zouden kunnen worden en waar depots of archeologische bedrijven (zelf) geen tijd voor hebben.

We gaan ook nieuwe vormen van onderzoek promoten en ondersteunen, zoals geofysisch onderzoek, de verschillende vormen van landschapsonderzoek en dergelijke. Dit door voorbeelden te publiceren in *Archeologie in Nederland* en *AWN Magazine* om daarmee uitwisseling te bevorderen. Voorlopers zullen gevraagd worden via landelijke studiedagen hun kennis en ervaring te delen.

Voor eigen projecten kan extra financiering nodig zijn. Het AWN - Archeologiefonds kan daarvoor worden benut, naast externe financieringsbronnen. Het fonds en landelijk bestuur zullen afdelingen helpen bij het vinden van projectsubsidies. We gaan onderzoeken of aanschaf van dure apparatuur voor gezamenlijk gebruik nuttig en haalbaar is, zoals een grondradar. De wens is jaarlijks met een of meer afdelingen een nieuw project op te pakken.

a2   *Positie van vrijwilligers bij archeologisch onderzoek*

Rol en positie in het archeologisch veld is een samenspel van eigen ambities en deskundigheid, de verbinding met andere erfgoedorganisaties en de contacten met de professionele archeologie en overheden. Het zijn de verschillende overheden die in belangrijke mate het speelveld voor vrijwilligers begrenzen of juist openstellen. Op al die aspecten zullen we ons richten.

Wat doen we reeds

In de Erfgoedwet is de positie van vrijwilligers goed geregeld, mede dankzij een sterke lobby en goede contacten met de RCE. Er blijft ruimte voor eigen gravend onderzoek en ook metaaldetectie krijgt nu een plaats. Afdelingen en leden zullen regelmatig geïnformeerd worden over wet- en regelgeving gericht op kansen voor eigen onderzoek: wat mogen vrijwilligers wel en niet.

Voor het meewerken van vrijwilligers met bedrijven zijn richtlijnen opgenomen in de eisen voor certificering. Het jaarlijks overleg met de koepels van archeologiebedrijven is herstart. Het Convent van Gemeentelijke Archeologen neemt nu ook deel en de Archeologische Vereniging Limburg (AVL) is aangehaakt.

Op initiatief van afdeling Zeeland zal samen met bedrijven en AVL een systeem worden ontworpen voor het oproepen van vrijwilligers voor een opgraving.

Twee keer per jaar is er overleg met de RCE. Ook daar doet de AVL nu aan mee.

De Reuvensdagen zijn een jaarlijks contactpunt met het hele archeologische veld. AWN is ieder jaar goed zichtbaar met een eigen stand en een stand van de LWAOW. We zijn vertegenwoordigd in de programma-commissie en lid van het bestuur van Stichting Reuven.

Nieuwe accenten

Voor dit beleidsdoel gaan we vooral door met wat we al doen.

Het kunnen doen van eigen opgravingen en projecten is het meest kansrijk bij goede contacten met gemeenten en (beleids)archeologen. Een aantal afdelingen heeft reeds samenwerkingsafspraken met gemeenten en we zullen andere afdelingen helpen dat ook te realiseren. De door AWN in opdracht van de RCE geschreven handreiking 'De kracht van vrijwilligers' biedt daar steun bij. De handreiking is aan alle afdelingen uitgereikt en digitaal te raadplegen. De handreiking wordt aangepast aan de nieuwe wetgeving. Dat zal AWN benutten voor het opnieuw onder de aandacht brengen van deze handreiking.

In het overleg met de RCE besteden we extra aandacht aan onderwaterarcheologie en aan de mogelijkheden voor meewerken en eigen onderzoek door LWAOW-leden/vrijwilligers in de maritieme archeologie. Om de huidige sterke positie te behouden zullen leden zich bij eigen gravend onderzoek aan de regels moeten houden, waarbij het melden bij aanvang, rapportage en overdracht aan het depot cruciaal zijn. AWN heeft de RCE gevraagd het vrijgeven van gebieden en daaropvolgend onderzoek door vrijwilligers te monitoren. Daar wordt nu, in overleg met het landelijk bestuur, een systeem voor opgezet, waarbij eigen meldingen mede als input dienen. Het melden moet gemakkelijker worden dan het nu is. We kijken mee met de wijze waarop dat in Archis wordt vormgegeven. Wanneer Archis 3.0 operationeel is, organiseren we samen met de RCE een cursus.

Ook het melden van metaaldetectievondsten is voor ons een speerpunt. Dit geldt voor AWN-leden, maar tevens willen we samen met DDA, de Coinhunter en RCE het melden ook in bredere zin stimuleren. Daar wordt nu met alle partners een plan voor opgezet. Het project Portable Antiquities in the Netherlands (PAN) richt zich op het systematisch inventariseren van metaalvondsten in privécollecties (tot 1500) en biedt reeds een goed bereikbare ingang daarvoor. We vragen afdelingen met PAN samen te werken en het inventariseren van collecties in hun regio te stimuleren.

Om de mogelijkheid voor meewerken bij professionele opgravingen te vergroten gaan we een oplossing zoeken voor de VCA-eis. De bestuurlijke Werkgroep Educatie vrijwilligers gaat, in combinatie met een op archeologie afgestemde veiligheidskursus, het behalen van een VCA-certificaat faciliteren. We zullen ook nagaan hoe voor de soms vereiste geneeskundige verklaring een regeling kan worden getroffen.

a3 Deskundigheid van leden voor archeologisch onderzoek

Wat doen we reeds

Archeologiebeoefening vraagt kennis en deskundigheid. Landelijk zorgt de Werkgroep Educatie vrijwilligers voor veldwerkeducatie en landelijke studiedagen. Afdelingen zorgen voor de basiskennis en vaardigheden. Op de eerste plaats door 'leren in de praktijk', het meedoen met afdelingsactiviteiten. Er is een basiscursus archeologisch onderzoek beschikbaar die afdelingen zelf kunnen organiseren met, indien gewenst, steun van de bestuurlijke werkgroep. LWAOW biedt voor duikers reeds een eigen basiscursus aan.

Afdelingsbladen bieden een podium voor het publiceren van eigen onderzoek. Het tijdschrift *Archeologie in Nederland*, dat per 1 januari 2017 in de plaats kwam van het verenigingsblad *Westerheem*, doet dat wanneer het onderzoek landelijk interessant is.

Nieuwe accenten

Meer ondersteuning voor diverse vormen van archeologiebeoefening is een speerpunt voor de komende jaren. De scholing/educatie van AWN-leden op dit onderdeel gaan we landelijk versterken.

Daarvoor gaat de Werkgroep Educatie vrijwilligers samen met het landelijk bestuur:

- afdelingen stimuleren en ondersteunen voor het organiseren van de basiscursus archeologisch onderzoek. Deze basiscursus moet om de twee jaar in elke afdeling of combinatie van afdelingen beschikbaar zijn.
- De mogelijkheid bieden om in de basiscursus archeologisch onderzoek gebruik te maken van de hoofdstukteksten uit door de LOI, in samenwerking met AWN, ontwikkelde hobbycursus 'Introductie in de Archeologie';
- meer veldwerkeducatie bieden door continuering van de mogelijkheden in het buitenland en het weer mogelijk maken van veldwerkeducatie in Nederland. Daarover zijn gesprekken gaande met het Convent van Gemeentelijke Archeologen en de koepels van archeologiebedrijven;
- informatie over de landelijke studiedagen beter onder de aandacht van de leden brengen. Die informatie blijkt leden nu beperkt te bereiken. Het nieuwe *AWN Magazine*, dat samen met het tijdschrift *Archeologie in Nederland* aan de leden wordt toegezonden, zal hiervoor beter benut worden, evenals de landelijke website en de afdelingsbladen;

- de informatie op de website over diverse vormen van archeologisch onderzoek actualiseren en aanvullen. Er is vanuit afdelingen vraag naar het digitaliseren en op de website zetten van de AWN-werkmap/handboek Veldwerk. Dat zal de werkgroep nagaan.
- de voorlopers van nieuwe onderzoeksvormen vragen om hun expertise te beschrijven, gekoppeld aan landelijke studiedagen. De LWAOW denkt aan een aanvullende cursus voor sonaronderzoek en ander geofysisch onderzoek onderwater, naast de bestaande cursus onderwaterarcheologie.

Beleidsdoel b   ***Ondersteuning voor educatie en publieksbereik***

Educatie en publieksbereik zijn nauw verbonden met archeologiebeoefening. Wie zelf met plezier aan archeologie doet kan daar met enthousiasme over vertellen. Maar niet ieder lid heeft daar belangstelling voor en soms missen leden de vaardigheden of de geschikte vormen. Afdelingen hebben ook hier een centrale rol. Zij zullen educatie en publieksbereik moeten organiseren en hun leden daarvoor moeten toerusten. Zij streven wel naar beter publieksbereik, maar slagen er niet altijd in om met verwante verenigingen, stichtingen en instellingen op te trekken bij nieuwe activiteiten. Het landelijk bestuur en dan in het bijzonder de bestuurlijke Werkgroep Jeugd en Archeologische Erfgoededucatie, zal hen daarbij ondersteunen door goede voorbeelden, informatiepakketten en opleidingsmogelijkheden.

Educatie en publieksbereik hebben mede als doel zowel de eigen afdeling als de landelijke AWN te versterken: naamsbekendheid vergroten en nieuwe leden werven.

Wat doen we reeds

Afdelingen organiseren regelmatig lezingen, excursies en tentoonstellingen. Vaak voor eigen leden en toenemend ook breder toegankelijk. In wisselende mate bieden ze jeugdeducatie. De meer structurele en omvangrijke vormen van jeugdeducatie vinden plaats is samenwerking met of op verzoek van gemeentelijke of provinciale instellingen voor erfgoededucatie. Landelijk zijn educatiepakketten ontwikkeld die door afdelingen gebruikt kunnen worden.

Voor publieksactiviteiten sluiten afdelingen vaak aan bij lokale en landelijke evenementen. AWN is partner van ArcheoHotspots en van landelijke evenementen zoals de Nationale Archeologiedagen, de Maand van de Geschiedenis, Romeinen Nu en Limes-projecten en daardoor actief betrokken bij de invulling.

De Werkgroep PR & Communicatie levert materialen voor publieksbereik op evenementen.

Nieuwe accenten

Als landelijk bestuur hebben we onvoldoende zicht op het gebruik door afdelingen van de landelijk ontwikkelde educatiepakketten. Daar gaan we onderzoek naar doen.

Om bekendheid en gebruik te versterken organiseert de Werkgroep Jeugd en Archeologische Erfgoededucatie tenminste jaarlijks een demonstratie/informatiebijeenkomst. Pakketten en bijbehorend materiaal zijn beschikbaar via de site www.archeologieopschool.nl. De AWN-website verwijst daarnaar.

Door afdelingen zelf ontwikkeld educatiemateriaal gaan we in kaart brengen en ook plaatsen op de landelijke site en/of op www.archeologieopschool.nl.

Landelijke evenementen doen elk een afzonderlijk beroep op afdelingen om mee te doen. Dat wil AWN meer gaan afstemmen en stroomlijnen. Het landelijk bestuur gaat de landelijke organisaties vragen een jaarkalender te maken, zodat afdelingen kunnen kiezen aan welke evenementen ze het komend jaar mee willen doen. Ze kunnen dan ook tijdig met de voorbereiding beginnen. Wij gaan die evenementenorganisaties ook vragen hun ondersteuning en hulpmiddelen voor afdelingen/vrijwilligersgroepen op elkaar af te stemmen. Bijvoorbeeld één inspiratieboek voor publieksbereik of tips voor PR en communicatie.

Afdelingen die starten met educatie en publieksbereik zullen we verder helpen.

Beleidsdoel c   ***Ondersteuning voor belangenbehartiging***

Het nemen van verantwoordelijkheid voor behoud en bescherming van archeologisch erfgoed is nog in ontwikkeling. Een deel van de afdelingen benoemt het als taak. Daar dan ook werk van maken lukt nog niet al die afdelingen: 'het zou wel moeten, maar we krijgen het nog niet goed rond'. Als belangenbehartiger voor behoud en beheer van het archeologisch erfgoed kan AWN het meest effectief zijn als we ons lokaal verbinden met andere erfgoedorganisaties. Die lokale samenwerking sluit aan bij de tendens om erfgoed meer in samenhang te benaderen. Bij voorkeur werkt AWN samen met gemeenten en beleidsarcheologen en willen we in goed overleg gehoor krijgen voor onze wensen en zorgen. De bestuursrechtelijke weg zullen we alleen kiezen als het niet anders kan.

Wat doen we reeds

Op landelijk niveau volgt het bestuur wet- en regelgeving, spreekt in en lobbyt zo nodig voor de archeologische zaak. Wij hebben onze zienswijze ingebracht bij de Erfgoedwet en bij de Omgevingswet en bij de AMvB's voor die wetten. Wanneer we voor onze punten geen gehoor krijgen, bekijken we of we ons tot Kamerleden zullen wenden.

We gaan bij belangrijke thema's naar de Raad van State om daar jurisprudentie over te krijgen, zoals bij de casus van de Nieuwe Kerk te Delft, waarbij de mate van beleidsvrijheid van gemeenten de inzet is.

Informatie over wet- en regelgeving wordt via Nieuwsbrieven en via de AWN-website verspreid, maar zal indien relevant ook worden geplaatst in *Archeologie in Nederland* of *AWN Magazine*.

Afdelingen kunnen advies vragen bij de bestuurlijke Werkgroep Belangenbehartiging. Er is een cursus belangenbehartiging beschikbaar.

Nieuwe accenten

Met wat landelijk bestuur en Werkgroep Belangenbehartiging reeds doen bereiken en motiveren we afdelingen en leden nog onvoldoende. Belangenbehartiging is voor archeologiebelangstellenden en beoefenaars niet direct aantrekkelijk of vanzelfsprekend. We moeten AWN-leden daar meer voor zien te interesseren. Om afdelingen en leden te stimuleren, wordt belangenbehartiging in *AWN Magazine* een vaste rubriek. De informatie over wetgeving en regels op de website wordt aangepast en up-to-date gehouden. Belangenbehartiging ligt vaak meer op de weg van historische verenigingen/heemkundekringen, Heemschut en actiegroepen. De mogelijkheden voor en het succes van belangenbehartiging zijn sterk afhankelijk van het kunnen samenwerken met andere lokale groepen. De Werkgroep Belangenbehartiging heeft daarvoor een stappenplan ontwikkeld. Afdelingen krijgen wanneer ze dat wensen hulp bij het toepassen daarvan. Voor andere erfgoedorganisaties/belangengroepen wil AWN een aanspreekpunt en kennisbron zijn voor wat archeologie betreft. We gaan hen actief onze kennis en expertise aanbieden. Zie daarvoor beleidsdoel e.

Een betrokken en enthousiast (geworden) gemeenteambtenaar is de beste opstap voor succes. De eerdergenoemde handreiking '*De kracht van vrijwilligers*' kan afdelingen daarbij helpen. Afdelingen zullen wanneer zo'n ambtenaar ontbreekt zelf extra actief moeten zijn. Dat is niet gemakkelijk, de Werkgroep Belangenbehartiging zal hen daar waar mogelijk bij steunen door voorbeelden en advies.

Het archeologische veld is nogal versnipperd. Vaak is AWN de enige die publiekelijk duidelijk opkomt voor het archeologisch belang. De Stichting Reuvens wil tot meer samenhang komen en een breed archeologieplatform formeren. Het Groot Reuvensoverleg is daar de aanzet voor. Dat steunt AWN van harte en daar werken we ook aan mee. We zullen echter niet wachten op gezamenlijke standpuntbepaling en waar we dat nodig vinden, zelf in actie te komen.

Beleidsdoel d   *Versterking van ledenwerving en behoud van leden*

Ledenwerving is al enkele jaren een prioriteit voor het landelijk bestuur. We hebben veel gedaan aan het vergroten van onze naamsbekendheid. Dat is ook zeker binnen het erfgoedveld succesvol geweest. Het resulteert nog niet direct in een duidelijke ledengroei, al verwachten we dat op termijn zeker wel. Afdelingen zijn cruciaal voor het verwelkomen van nieuwe leden en het behoud van leden. De wijze waarop afdelingen dat doen loopt uiteen. De Werkgroep PR & Communicatie heeft ledenwerving en behoud van leden als prioriteiten.

Wat doen we reeds

Ledenwerving

Folders en posters zijn breed verspreid in musea, ArcheoHotspots en andere locaties waar archeologiebelangstellenden komen.

We kennen een geassocieerd lidmaatschap voor leden van erfgoedverenigingen die als vereniging AWN-lid zijn. Dit wordt echter als duur ervaren met weinig meerwaarde.

Vrijwilligers bij de ArcheoHotspots krijgen een half jaar een gratis lidmaatschap.

AWN is goed zichtbaar in de samen met LOI ontwikkelde hobby cursus. LOI-cursisten kunnen een jaar AWN-lid worden tegen studententarief en AWN-leden krijgen korting als zij de cursus willen volgen.

Behoud van leden

Voor behoud van leden is onderlinge binding van belang. Een meerwaarde van het AWN-lidmaatschap is mensen in je eigen regio te ontmoeten met eenzelfde interesse. Daar zorgen eerst en vooral de afdelingen voor.

Uit de ronde langs de afdelingen blijkt dat de meest actieve afdelingen ook sociale activiteiten organiseren. Het een zal het ander versterken.

Het zich verbonden voelen met de landelijke AWN lijkt slechts beperkt aanwezig. *Westerheem* voorzag daarin, evenals opvolger *Archeologie in Nederland*, met informatie over heel Nederland. Lezers lijken echter op de eerste plaats geïnteresseerd in informatie over hun eigen regio. Afdelingen doen dit door hun eigen afdelingsbladen, lezingen, excursies en dergelijke. Zij leveren de gewenste lokale en regionale kennis en informatie.

Uitwisseling tussen afdelingen is beperkt en vindt nu vooral plaats via de ALV en Afgevaardigdendag en via veldwerkeducatie en landelijke studiedagen.

Nieuwe accenten

Ledenwerving

Met ledenwerving gaan we onverminderd voort. We gaan daarbij meer kijken naar het onderscheiden van doelgroepen, zoals naar leeftijdsgroepen en naar actieve archeologiebeoefening of alleen belangstellend. Naar leeftijd onderscheiden we:

- jeugd tot 14 jaar

We bereiken hen via educatie en kinderdoe-activiteiten. Zij kunnen nog geen lid worden, maar hen bereiken is wel van belang. Op die leeftijd is archeologie vaak spannend en daarmee leggen we een basis voor latere interesse. Afdelingen kunnen voor deze activiteiten hulp krijgen van de Werkgroep Jeugd en Archeologische Erfgoededucatie.

- jongeren 14-25 jaar

Dit is een voor ons wat moeilijker te bereiken doelgroep en dat vraagt extra aandacht. ArcheoHotspots, waar ze zelf actief aan de slag kunnen, en de Maatschappelijke Stage (MAS) bieden goede ingangen om de groep geïnteresseerden met archeologie en AWN in contact te brengen. Samenwerken met NJBG is voor het bereiken van deze leeftijdsgroep essentieel. Die samenwerking moeten we koesteren en versterken. De in 2011 gesloten samenwerkingsovereenkomst willen we opnieuw bekijken, aanpassen en activeren. De overstap van NJBG-lid naar AWN-lid moeten we aantrekkelijk en gemakkelijk gaan maken.

- van 25 tot 40 jaar

Dit is een leeftijdsgroep die door gezinsvorming en opbouw van een carrière in veel gevallen minder ruimte kan en wil besteden aan verenigingen en hobby's. Een deel van hen bereiken we via kinderactiviteiten. Er is ook zeker binnen deze leeftijdsgroep een categorie die wel in archeologie geïnteresseerd blijft of het juist wordt. Hen bereiken zal dan niet veel anders zijn dan voor de groep van 40+.

- vanaf 40 jaar

Dit is de leeftijdsgroep waarbinnen we de meeste ledenaanwas verwachten. Binnen deze groep wordt het onderscheid in beoefenaar of belangstellende het meest relevant. We moeten voor beide een aantrekkelijk aanbod hebben.

- Actieve archeologiebeoefenaar

Deze groep zullen we vooral kunnen bereiken door publiciteit in lokale en sociale media over onderzoeksactiviteiten en de mogelijkheid daaraan mee te doen. De basis cursus archeologisch onderzoek en de landelijke studiedagen bieden ook een prima ingang. De informatie over die cursussen en studiedagen moet breed worden verspreid en er moet ruimte zijn voor niet-leden die dan extra betalen of lid kunnen worden. Er zijn veel vrijwilligers werkzaam bij gemeentelijke diensten en in depots. Die vrijwilligers voelen zich verbonden met die organisatie en slechts een deel is lid van AWN. AWN heeft hen blijkbaar weinig extra's te bieden. Dat zouden we graag anders willen. De voorwaarden voor geassocieerd of een gecombineerd lidmaatschap gaan we heroverwegen en meer aantrekkelijk maken. Te overwegen is een 'collectief lidmaatschap' voor vrijwilligers via de organisatie waar zij voor werken.

Archeologiebeoefenaars zijn altijd ook belangstellenden. Zij willen hun kennis over archeologie vergroten. *Archeologie in Nederland*, *AWN Magazine* en de afdelingsactiviteiten voorzien daarin. We moeten laten zien dat zij daarmee informatie krijgen die verder nauwelijks beschikbaar is.

- Hoofdzakelijk belangstellend

Als vereniging hebben we naast actieve leden ook een brede basis nodig van archeologiebelangstellenden. Zij zijn AWN-lid om de informatie die ze via ons krijgen en waarschijnlijk mede als steun voor ons en voor het archeologisch belang.

Slechts een klein deel van de archeologiebelangstellenden is nu AWN-lid. Zij zijn verbonden met historische en erfgoedverenigingen of zoeken zelf informatie. Die groep willen we meer gaan bereiken en als AWN-lid werven. We moeten hen een aantrekkelijk pakket aan archeologische kennis en informatie weten te bieden.

Een basis cursus regionale archeologie, zoals bijvoorbeeld nu al door de afdeling Noord-Nederland wordt gegeven, is daarvoor een mooie optie. De LOI-cursus Introductie in de archeologie kunnen we actief promoten en verbinden met een AWN-lidmaatschap. Door ook aandacht te besteden aan bouwhistorie en het

historische landschap kunnen we belangstellenden voor gebouwde monumenten en natuur kennis laten maken met archeologie.

Onze website, Facebook en Twitter moeten we beter leren benutten. De kennis die we daarbij opdoen gaan we gebruiken om afdelingen die om hulp vragen bij het goed opzetten van hun eigen website en gebruik van sociale media te helpen. De Werkgroep PR & Communicatie biedt die ondersteuning.

Een afdeling heeft de suggestie gedaan verschillende soorten lidmaatschappen in te stellen, gekoppeld aan waar men wel en niet aan wil deelnemen. Dat zullen we onderzoeken.

Behoud van leden

Succes van ledenwerving hangt niet alleen af van meer naamsbekendheid. Administratieve afhandeling, welkom en introductie van nieuwe leden kan veel beter en dat gaan we samen met afdelingsbesturen en de ledenadministratie oppakken. We gaan, aan de hand van goede voorbeelden, een handreiking maken voor afdelingen voor welkom en introductie van nieuwe leden.

Afdelingen zijn belangrijk om de meerwaarde van het lidmaatschap te ervaren. Een breed scala aan activiteiten is daar de beste garantie voor. Bij beleidsdoel f, een passende organisatiestructuur, zal dat een van de aandachtspunten zijn.

Met *Westerheem* en vanaf 2017 het nieuwe tijdschrift *Archeologie in Nederland* en *AWN-Magazine* zetten we kennis- en informatieoverdracht voort en gaan we een bredere groep archeologiebelangstellenden trachten te bereiken.

De landelijke website, afdelingssites en sociale media worden door de eigen leden, vermoeden we, nog weinig gebruikt voor onderlinge communicatie. We gaan, door zelf actief informatie via die media te verspreiden, inzetten op meer gebruik daarvan.

Door afdelingen is de suggestie gedaan jaarlijks een landelijke contactdag/informatiemarkt te organiseren. We zullen onderzoeken of dat haalbaar is.

Beleidsdoel e   ***Goede lijnen met andere erfgoedorganisaties***

Voor veel van onze activiteiten hebben we andere organisaties nodig. Samenwerken moet vooral lokaal en regionaal vorm krijgen. Dat is aan afdelingen zelf. Zij kunnen zelf het beste bepalen welke samenwerking voor hen het meest vruchtbaar is.

Wat doen we reeds

Er zijn binnen afdelingen al goede voorbeelden van lokale samenwerking, zoals samenwerking met lokale historische verenigingen, heemkundekringen en musea. Het accent ligt daarbij op informatie-uitwisseling, lezingen en andere vormen van publieksbereik. Met natuurorganisaties, zoals IVN, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Provinciale landschappen, worden soms gezamenlijke veldverkenningen en projecten uitgevoerd. Verder is er lokaal samenwerking voor belangenbehartiging. Die verschillende vormen van samenwerking zijn helaas nog geen gemeengoed.

Landelijk investeren we veel tijd in het leggen en onderhouden van contacten. Dat heeft de positie van AWN en vrijwilligers zeker versterkt.

Nieuwe accenten

Het landelijk bestuur gaat meer kijken naar de lokale en regionale doorwerking van de landelijke contacten. Goede voorbeelden uit afdelingen gaan we meer publiciteit geven.

We starten twee pilots, samen met IVN, om natuureducatie en erfgoededucatie meer te koppelen.

Samenwerking met Heemschut kan het beste rond concrete acties. Dat gebeurt nu reeds op een aantal plaatsen. Beide landelijke organisaties helpen afdelingen waar nodig bij het leggen van die verbinding. Verbindingen met historische verenigingen en heemkundekringen zijn lokaal onmisbaar. Toch lukt het maar beperkt om die verbindingen te leggen. De andere schaal (regionaal versus lokaal) speelt daarin door. Die lokale verenigingen kunnen als vereniging lid worden van AWN. Zo'n lidmaatschap willen we meer lonend maken en daar duidelijke meerwaarde aan verbinden door het beschikbaar stellen van onze expertise. Zoals hulp bij of het samen organiseren van eigen onderzoek, waar dat is toegestaan, en samen optrekken in het overleg met gemeenten. De Erfgoedwet en straks ook de Omgevingswet, met alle nadruk op burgerparticipatie, is een goed moment om dit aan te bieden. Het landelijk bestuur en de bestuurlijke werkgroepen zullen de afdelingen die hier actief werk van willen maken daarbij helpen.

Beleidsdoel f   ***De organisatiestructuur is kritisch bekeken en waar wenselijk***

aangepast

Het zwaartepunt van onze organisatie ligt bij de afdelingen. Onze organisatie met 24 afdelingen is geleidelijk gegroeid. De regionale binding is belangrijk maar niet altijd even logisch en werkbaar. Er zijn grote verschillen tussen afdelingen qua omvang en lokale betrokkenheid. Binnen afdelingen zijn meer of minder lokale werkgroepen actief, vaak als onderdeel van of in samenwerking met andere lokale erfgoedverenigingen. De ronde langs de afdelingen leerde dat afdelingen met een duidelijke regionale kern en tevens een eigen werkruimte, het meest levensvatbaar zijn. De lokale werkgroepen doen kleinschalig onderzoek, publieksbereik en onderhouden de contacten met de gemeente. Die schaal is daar ook het meest geschikt voor. De regionale afdelingen zorgen voor binding tussen die lokale groepen en ondersteunen en faciliteren hen. Op regionale schaal kunnen dan scholing, lezingen, advies voor belangenbehartiging en de wat meer grootschalige of langlopende onderzoeken worden georganiseerd.

Wat doen we reeds

De afgelopen jaren hebben 'kleine grenscorrecties' tussen afdelingen plaatsgevonden. Dat had soms al heel wat voeten in de aarde. Een eerdere discussie over een provinciale indeling is gestrand omdat daar bij veel afdelingen geen draagvlak voor was.

Nieuwe accenten

De eerste stap zal moeten zijn: voldoende draagvlak creëren bij afdelingen voor een herbezinning van onze verenigingsstructuur. Daarbij moet dan in principe alles bespreekbaar zijn zoals:

- de omvang van regioafdelingen;
- wel of niet een provinciale 'koepel';
- de zelfstandigheid van afdelingen, bijvoorbeeld een eigen ledenadministratie. We gaan in één afdeling al een pilot doen met een decentrale ledenadministratie. Afdeling 23 heeft zichzelf daarvoor aangeboden;
- nagaan of naast regioafdelingen ook thematische werkgroepen gewenst zijn, zoals nu ook de LWAOW is. Bijvoorbeeld naar archeologisch tijdvak of naar functie (onderzoek, educatie en publieksbereik, belangenbehartiging).

De nieuwe organisatievoorstellen moeten geen blauwdruk worden. Het moet maatwerk blijven omdat provincies en regio's en ook de wensen van leden verschillen.

Waar we in ieder geval niet aan willen tornen, is de binding tussen lidmaatschap en verenigingsblad. *Archeologie in Nederland* en *AWN Magazine* (voorheen *Westerheem*) zijn een sterke bindende factor, dat moet zo blijven.

Beleidsdoel g   *Onze beleidsdoelen zijn in evenwicht met onze financiële mogelijkheden*

Onze landelijke financiële positie is al een aantal jaren (sinds 2014) verlieslatend door het wegvallen van de OC&W-subsidie. We teren feitelijk operationeel in op onze reserve. Alleen door een eenmalig groot leegat kon de AWN over 2014 en 2015 nog zwarte cijfers laten zien. De reserves namen in die jaren met € 416.000 toe van € 79.000 begin 2014 tot € 495.000 eind 2015. Vanaf 2018 moeten inkomsten en uitgaven weer in evenwicht zijn.

De financiële situatie van afdelingen wisselt. Met alleen retributies kan een afdeling niet draaien. Afdelingen hebben voor extra middelen heel uiteenlopende oplossingen gevonden: gemeentelijke of provinciale subsidie, werkruimte om niet, vergoedingen voor werkzaamheden, donateurs.

Het mogelijk wegvallen van subsidie of de gratis werkruimte is voor vrijwel alle afdelingen een voortdurende bedreiging.

Wat doen we reeds

Ledenwerving heeft prioriteit, door meer inkomsten hoeven we minder te bezuinigen. Een groei en verjonging van ons ledenbestand is essentieel voor ons voortbestaan op de langere termijn, niet alleen financieel. We hebben op vele en uiteenlopende wijzen onze naamsbekendheid vergroot en dat heeft ook zeker gewerkt. Veel nieuwe leden levert dat nog niet direct op, het is een traject dat pas op termijn vruchten zal afwerpen.

Het samengaan van *Westerheem* met *Archeobrief* tot *Archeologie in Nederland* is ingegeven door de voordelen die dat met zich meebracht, waaronder meer pagina's, een groter formaat en een kwaliteitsslag door bundeling van (redactie-)kennis. Daarnaast leidt het samengaan tot een beperking van het jaarlijkse aantal uitgaven en hopelijk tot meer inkomsten uit lidmaatschapsgelden door ledenwinst.

Nieuwe accenten

Landelijk

In 2017 worden de resultaten van ledenwerving en de eerste effecten van het nieuwe verenigingsblad geëvalueerd en wordt besloten welke maatregelen nodig zijn om de begroting voor 2018 sluitend te maken, zonder bijdragen uit het AWN-Archeologiefonds.

Ter voorbereiding van dan mogelijk noodzakelijke bezuinigingen onderzoeken we nu reeds de landelijke bestuurskosten en de kosten van het administratiekantoor. Wanneer we op verzoek van andere organisaties landelijk bepaalde diensten verlenen of mede projectverantwoordelijkheid nemen, vragen we in ieder geval vergoeding voor de onkosten en bekijken we de mogelijkheid van een vergoeding voor vrijwilligersuren.

Aan een verhoging van de contributie in 2018 valt niet te ontkomen, omdat we anders teveel moeten bezuinigen en daarmee moeten inleveren op onze activiteiten. De laatste contributieverhoging dateert van 2012. Tijdens de ALV van april 2017 zullen we voorstellen het basislidmaatschap voor 2018 vast te stellen op € 55,00. NB: Tussen 2010 en 2012 heeft een geleidelijke contributieverhoging plaatsgevonden: 2009 - € 40,00; 2010 - € 45,00; 2011 - € 47,50; 2012 - € 50,00.

Er wordt ook gekeken naar de tarieven van het geassocieerd lidmaatschap en het samenvoegen van het jeugd- en studentenlidmaatschap.

Afdelingen

Afdelingen zullen nog meer dan nu ook voor eigen inkomsten moeten gaan zorgen. Enkele afdelingen slaan daar al goed op. Hun ervaringen kunnen we gebruiken als voorbeeld voor anderen.

Financiële steun door gemeenten is een mogelijke optie. We zullen landelijk gemeenten hiertoe zien te motiveren. Dat wordt reeds gedaan in de handreiking '*De kracht van vrijwilligers*'. We zullen nagaan hoe we via hun eigen kanalen deze boodschap bij alle gemeenten krijgen.

Andere opties zijn:

- donateurs;
- leden vragen iets extra's bovenop hun contributie te betalen. We gaan streven naar een 'Club van 100', 100 leden die jaarlijks € 100 betalen. Als we dat aan afdelingen koppelen en dat ook direct aan afdelingen ten goede laten komen is de bereidheid waarschijnlijk groter dan wanneer we dat landelijk doen;
- vergoedingen vragen bij diensten voor derden (speciale onderzoeken, educatie en publieksbereik, onderhoud monumenten);
- benutten van het AWN-Archeologiefonds.

Als landelijk bestuur zullen we afdelingen advies en hulp geven bij het vinden van aanvullende financiering. We gaan deze beleidsperiode niet tornen aan afdelingsretributie.

Tot slot

Dit beleidsplan is ambitieus. Het landelijk bestuur doet veel beloftes aan leden en afdelingen voor de komende vier jaar. Dat ook realiseren zal alleen lukken met steun van veel leden. Er is versterking nodig voor de afdelingen zelf en voor de bestuurlijke werkgroepen. We hopen dat deze ambities inspireren tot actief meehelpen aan de uitvoering. Belangstellenden voor versterking van de bestuurlijke werkgroepen kunnen zich bij het landelijk bestuur melden.